

ПРИЧИНИ, ЩО ГАЛЬМУЮТЬ РОЗВИТОК ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Актуальність теми на сьогоднішній день визначається тим, що характерною особливістю фінансового стану вітчизняних підприємств є недостатній рівень фінансових ресурсів для переозброєння виробничих підприємств. Приймаючи до уваги складність отримання кредиту в банківських установах протягом 2009-2010 років, недостатність власних фінансових ресурсів для технічного оновлення виробничого обладнання, тому реального оновлення виробничих засобів можна досягти застосуванням лізингового механізму.

Разом з тим, використання лізингу в Україні поки що не отримало достатнього розповсюдження в нашій країні, що викликає необхідність у подальшому вивченні особливостей застосування та розвитку фінансового лізингу на виробничих підприємствах в сучасних умовах.

На сьогоднішній день невирішеним залишається ряд теоретичних, методичних і практичних питань щодо застосування та розповсюдження лізингового фінансування оновлення основних засобів підприємств. Загалом, дослідженням цих питань займалися такі науковці як Г. Волинський, А. Турила, Т. Черемисова, Є. Каспшишак, В. Міщенко, О. Луб'яницький, Н. Слав'янська, а також такі відомі російські вчені Е. Н.Чекмарєва, Т. А. Красєва, Ю. Н. Лапигін, Н. В. Малафєєва, В. Д. Газман, В. А. Горемикін, А. О. Левкович, В. Н. Кочетков.

Високо оцінюючи результати досліджень цих авторів, необхідно зазначити, що в науковій літературі ще не знайшли належного відображення питання щодо визначення напрямів та способів підвищення ефективності використання лізингових операцій на підприємстві, виявлення причини та недоліків, за наявності яких гальмується розвиток лізингу в Україні.

Тому, вбачається за необхідне окреслити ряд причин, які стримують широке розповсюдження лізингу як дієвого фінансового інструменту щодо оновлення основних засобів підприємств:

по-перше, це - недосконалість принципів бухгалтерського обліку (відсутність

трактування лізингу як довгострокового фінансового вкладення для лізингодавця і довгострокового боргового зобов'язання для лізингоодержувача); нерозвиненість арбітражного процесуального Кодексу у відношенні норм захисту прав власності; *по-друге* - штучне вирівнювання лізингу в правах з іншими видами угод у податковому законодавстві, що призводить до його недостатньої ефективності;

по-третє - погіршення умов для окупності інвестиційних проектів (скорочення прибутку і фондів амортизації підприємств-головних джерел лізингових платежів) [1, с. 44].

В умовах нестабільної фінансової системи українські лізингові схеми орієнтовані насамперед на податкове планування з метою полегшення підприємствам податкового тягаря і пошуку додаткового фінансування. Проте, механізм встановлення пільг для інвестування у різноманітні сфери економіки ще недостатньо розроблений і спрямований насамперед для негайного поповнення державного бюджету. Держава не повинна перешкоджати підприємствам в оновленні своїх основних засобів для випуску конкурентоздатної продукції. Бажання збільшити надходження в бюджет за рахунок податків та зборів призводить до бажаного результату тільки в короткостроковому періоді, а на довгостроковому ж етапі це призводить до згортання виробництва, а, отже, і до зменшення податків та зборів.

Окрім цього науковці окреслюють наявність таких бар'єрів як:

Ганна Жолнерчик
к. е. н.,
ст. викладач
кафедри фінансів
підприємств
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

- митні бар'єри (обсяг митних податків, додаткове оподаткування за відстрочку);
- бар'єри законодавства про валютне регулювання і валютний контроль (вимога ліцензування відстрочки платежів на термін понад 180 днів);
- слабка державна підтримка лізингу (укази Президента і постанови Уряду, а також закон про держбюджет, що передбачає виділення коштів у бюджет розвитку, у багатьох відносинах невиконуються).

Проблеми, пов'язані з загальною макроекономічною ситуацією, визначенням кредитоспроможності партнерів, вади законодавства, а також недостатністю фінансових ресурсів для деяких українських лізингових компаній є, безумовно, важливими стримуючими факторами, але головним недоліком лізингу в нашій країні є його вартість. За термін лізингу устаткування здатне збільшувати свою вартість в два рази. І чим довше договір лізингу, тим дорожче він виходить. (У разі банківського кредиту зростання вартості відбувається в середньому на 15% за 2 роки.) Підприємство-лізингоодержувач після закінчення терміну договору може викупити устаткування, але цілком вирогідна й інша ситуація, коли за термін лізингового договору устаткування подорожчало, і угода виявилася невигідною.

Лізинг має економічний сенс тільки тоді, коли він економічно вигідний і для лізингодавця, і для лізингоодержувача. Регулюючи ці стосунки, держава може досить ефективно регулювати інвестиції та лізинг.

Для розвитку лізингу як джерела фінансування основного капіталу підприємств необхідна наявність певних макроекономічних умов, зокрема:

1) необхідно створити умови, що гарантують стійкий розвиток малого і середнього бізнесу. Малий і середній бізнес здатні спожити більшу кількість лізингових послуг, тому що, по-перше, не володіє великими фінансовими можливостями і, по-друге, завдяки нечисленності персоналу, має більшу гнучкість для реагування на зміни кон'юнктури ринку.

2) варто провести інтеграцію банківського і промислового секторів економіки. Тобто зацікавити банки в розвитку не тільки торговельного, але і про-

мислового капіталу. Варто активно розвивати холдингову систему.

3) необхідно створити умови вільної конкуренції, при якій виробники змушені б були шукати нові способи збуту виробленої дорогої продукції, щоб вижити на ринку.

У розвитку лізингу зацікавлені не тільки лізингоодержувачі, як споживачі устаткування, але і виробники, оскільки за рахунок лізингу розширюється ринок збуту виробленого ними устаткування. Розвиток питання щодо лізингової діяльності в Україні мають лобювати самі ж організації цього бізнесу.

Вітчизняні науковці наголошують на необхідності використання світового досвіду з метою збільшення обсягів лізингового фінансування і його поширення. Узагальнюючи досвід країн Західної Європи й США, можна виділити наступні характерні риси лізингу в цих країнах:

1) в основному лізинговими операціями займаються не комерційні банки, а спеціалізовані компанії;

2) розвинений ринок лізингових послуг зміцнює виробничий сектор економіки, створюючи умови для прискореного розвитку стратегічно важливих галузей, стимулюючи приплив капіталів у виробничу сферу;

3) розвиток лізингових відносин стимулюється наявністю певних податкових пільг.

Практичним досвідом для розвитку лізингу в Україні є досвід східноєвропейських країн, які мають з Україною спільні риси розвитку. В цьому відношенні показником є Польща, де так само, як і в нашій країні, лізингові операції здійснюються спеціалізованими компаніями, які підконтрольні банкам. Але форма організації лізингу має ряд суттєвих переваг:

1. лізингова компанія, що контролюється банком, отримує можливість залучати пільгові кредити для розширення своєї діяльності, по яким звичайно фінансується власна діяльність банку;

2. банки мають у своєму розпорядженні великі можливості щодо встановлення справжньої платоспроможності лізингоодержувача. Це дозволяє даному типу лізингових компаній приймати рішення на підставі більш достовірної інформації.

Взаємодія лізингової компанії і банку дозволяє використовувати широкий спектр інструментів оптимізації комерційної діяльності. Одним із таких інструментів, що широко використовується у Польщі, став форфейтинг. В даному випадку переуступка орендодавцем прав по отриманню платежів від орендаря банку за надане раніше устаткування суттєво полегшує останньому право на розпорядження заставним майном орендаря.

Банки вбачають у застосуванні лізингової схеми фінансування не стільки можливості по розширенню спектра надання послуг, скільки вихід із нинішньої ситуації з кредитуванням. Вихід вбачається у поступовому нарощуванні обсягів лізингових операцій, які витісняють менш надійно забезпечені, а тому високоризикові інвестиційні кредити. В першу чергу банками передбачається використовувати фінансовий лізинг [2].

Щодо перспективи подальшого розвитку та підвищенню ефективності використання лізингових операцій на підприємстві слід приділити увагу таким рекомендаціям:

- необхідно спеціально вивчати можливості лізингу по залученню інвестицій при проведенні конверсії підприємств;

- встановлювати податкові пільги, що звільняють лізингові компанії від податку на прибуток, одержуваний від реалізації лізингових договорів з терміном дії більш трьох років; надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування [3];

- звільняти лізингові компанії від податку на додану вартість (ПДВ) по деяких видах устаткування (сільськогосподарської техніки), використовуючи досвід Європейської асоціації лізингових компаній;

- розвивати механізм сублізингу;
- урізноманітнити джерела фінансування лізингу (приватний капітал);

- знизити вартість кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;

- створити лізингові центри, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;

- організувати при обласних лізингових центрах відділи з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування;

- розробити державну програму підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг.

- запровадити на законодавчому рівні, шляхом внесення змін до Податкового Кодексу, можливість використання механізму прискореної амортизації для об'єктів лізингу, принаймні з коефіцієнтом 2, як це передбачалося першою редакцією Закону «Про лізинг», або ж з коефіцієнтом 3, по аналогії з досвідом Російської Федерації. Застосування прискореної амортизації, що вираховується не на базі нормативного строку служби об'єкту, а виходячи зі строку контракту, знижує оподаткований прибуток і сприяє оновленню майна підприємств.

Слід звернути особливу увагу на удосконалення законодавства, яке регулює лізингову діяльність і узгодити трактування у різних нормативних актах. Зокрема, з метою вдосконалення правового регулювання лізингової діяльності пропонується закріпити у ГК України та Законі «Про фінансовий лізинг» визначення поняття лізингової діяльності як врегульованої нормами права господарської діяльності лізингової компанії або іншого суб'єкта господарювання, для якого надання лізингових послуг є одним з основних видів діяльності, що має інвестиційно-інноваційний характер, характеризується публічно-правовим регулюванням і здійснюється на професійних засадах за плату, для досягнення економічного та соціального ефекту та з метою отримання прибутку.

Окрім цього, ефективно застосування лізингового механізму та активізація лізингової діяльності потребують організації надання кваліфікованих порад, роз'яснень професійних порадників, проведення відповідного навчання. Це пояснюється тим, що ринок лізингових послуг в Україні почав розвиватися порівняно нещодавно і розуміння його вимагає певного рівня знань і навичок. На жаль, поки що населення і підприємці, загалом, слабо обізнані з питань природи лізингу, не знають його переваг, особливостей. Вони

часто не знайомі з економічною сутністю лізингу, або ототожнюють його з орендою, розстрочкою, кредитом, не розуміючи між ними принципової різниці. Так, результати проведеного соціологічного обстеження керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств Київської області показали, що кожен дев'ятий із них не знає взагалі, що таке лізинг. Тільки 32,5% знають, що таке фінансовий, 22,9% - оперативний, 19,9% внутрішній і 24,7% - міжнародний лізинг. Респонденти також вказали, що необізнаність з питань лізингу, нестача досвіду із здійснення лізингових операцій перешкоджають розвитку лізингової діяльності підприємств. [4, ст. 237].

Для вирішення проблеми низької поінформованості населення і, в першу чергу, підприємців, окрім проведення рекламних заходів, ведення активної маркетингової політики і використання різних каналів дистрибуції фінансової послуги перспективним і таким, що відповідає вимогам сьогодення, є створення, можливо, на базі крупної лізингової компанії, міжобласного лізингового центру, який, міг би розробляти та розповсюджувати різні методичні рекомендації, методики з лізингу, створення інформаційного банку даних. Останній має містити інформацію про попит підприємств, у тому числі аграрних на техніку та обладнання, її пропозицію і постачальників, лізингодавців та лізингоотримувачів, умови здійснення лізингових операцій тощо. Подібний міжрегіональний центр створений в Російській Федерації на базі Московської лізингової компанії і позитивно себе зарекомендував. В Україні існує подібний центр - Державне публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Укראгролізинг» про діяльність якого, на жаль, наразі широкому загалу відомо дуже мало. З точки зору створення міжобласного лізингового центру з вищезазначеними функціями, доцільніше його започаткування на основі великої приватної компанії, можливо з залученням державних гарантій, адже рівень менеджменту на приватних підприємствах, зазвичай, вищий. Це має забезпечити більш надійне виконання обо-

в'язків щодо інформування потенційних споживачів лізингових послуг про цей метод фінансування.

Отже, необхідно відмітити, що система лізингових відносин, яка склалася на сьогоднішній день в нашій країні не є ефективною и не дозволяє в повній мірі відчувати всі переваги лізингового механізму. Це пов'язано в першу чергу з недосконалістю законодавчої бази, яка регулює лізингові операції, а також з обмеженістю джерел фінансування лізингових операцій. Слабкий розвиток фінансового лізингу ще обумовлюється й низькою платоспроможністю вітчизняних виробничих підприємств.

Фінансовий лізинг має ряд переваг по відношенню до банківського кредиту та інших форм інвестування. Основними перевагами лізингу є можливість оновлення основних засобів при відсутності достатньої кількості власних фінансових ресурсів, які необхідні для придбання сучасного виробничого обладнання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Малишенко К. К* вопросу об эффективности лизинга в Украине // Экономика. Финанси. Право. - 2009 - №3. - с.43-47.
2. *Тулай О.К.* Економічні переваги та особливості лізингового механізму [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vtneu/2007_3/pdf/Tulay%20%20O.,%20Vasil'chishin%20%20O.pdf.
3. *Касько І.М.* Лізинг - один з перспективних інвестиційних механізмів для економіки - [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.confcontact.com/20101008/4_kasko.htm
4. *Купалова Г.І., Гринчук Ю.С.* Лізинг в Україні: статистико-економічний аналіз, прогноз, шляхи подальшого розвитку. Монографія. - Біла Церква: - К.: Вид. ВАТ «Білоцерківська друкарня», 2007. - 237 с.